

Álit

í

løgtingsmáli nr. 115/2010: Uppskot til lögtingslóg um manntal 2011

Landsstýrið hefur lagt málið fram hin 7. mars 2011, og eftir 1. viðgerð 31. mars er tað beint Fíggarnevndini.

Nevndin hefur viðgjørt málið á fundum 27. apríl og 2., 4., 5., 6., og 9. mai 2011.

Nevndin hefur undir viðgerðini havt fund við Dátueftirlitið og landsstýrismannin í fíggarárum.

Undir viðgerðini hefur nevndin býtt seg í ein meiriluta og tveir minnilutar.

Meirilutin (Bjørn Kalsø, Magni Laksafoss, Eyðgunn Samuelsen og Annita á Fríðriksmørk) hefur hesar viðmerkingar.

At okkum manglar neyv hagtøl hefur mangan verið orsøkin til, at vit ikki kunnu taka neyvar avgerðir um alskyns mál. Tí kenna vit heldur ikki avleiðingarnar av ikki at hava neyv hagtøl. Vit halda og vit gita og vit meta um o.s.fr.

Við lógaruppskotinum um manntal er trygd fingin fyri, verður tað samtykt, at vit fáa hesi hagtøl, sum eru neyðug, um vit skulu flyta okkum frá at halda og gita, til at vita. Við hesum uppskoti fáa vit, tá hagtølini eru skrásett, eina breiða lýsing av, hvussu vit liva í Føroyum: um arbeiðsumstøður og um knýti til arbeiðsmarknaðin, um upphald í øðrum londum, um trúgv og tilknýti til kirkjur, samkomur og fríkirkjur, um almennu heilsustøðuna, og um avmarkingar í dagligum virki orsakað av sjúku og breki, um tjóðskap og mál, um bústaðarviðurskifti, og um liviumstøður, um borgarastøðu, hjúnalag, o.s.fr., o.s.fr.

Ikki bara politiski myndugleikin fær gagn av hesum, eisini fyrisitingin, áhugabólkar, undirvísingarverkið og annars øll, sum vilja byggja sínar ætlanir og lýsingar av føroyska samfelagnum á vitan. Eisini føroyingar og onnur, sum granska og skriva phd ír um føroysk viðurskifti fara at fáa gagn av hesum.

Undir 1. viðgerð varð spurningurin reistur, um tað ikki var at ganga fólki ov nær, at ein teljari skuldi hava rætt til at fara á gátt hjá fólki, og um tað ikki var at krevja ov nógv av fólki, at tey høvdu skyldu at svara. Undir nevndarviðgerðini fingur vit at vita, at hesar ásetingar eru í samsvari við mannagongdir, sum onnur lond rundan um okkum høvdu ásett. Harumframt er tað tilskilað í viðmerkingunum at “...tey, sum verða sett í starv, skulu vera álítandi, skilja týðningin av trúnaði, skilja markið millum at koma á gátt og rættin hjá einstaklinginum í egnum bústaði”.

Um vit lata tað verða upp til hin einstaka, um viðkomandi vil svara ella ikki, so er ómøguligt hjá tí almenna at útvega sær tær upplýsingar, sum eru yniskiligar við hesum arbeiði. Og uttan hesar upplýsingar er ógjørligt at koma tí hagtalsóvissu til lívs, sum vit dagliga stríðast við bæði í almennum og privatum høpi.

Um so er, at onkur er, sum als ikki vil hava ein teljara á gátt, so er móguleiki at royna aðrar vegir t.d., at teljarin ringir til viðkomandi ella fær upplýsingarnar skrivliga. Tað, sum vit frá almennari síðu eiga at tryggja okkum, er, at teir pengar, sum vit játta til økið, hava sum úrslit, at hesir útvega okkum neyv hagtøl um støðuna í landinum. Og tað gera vit best við at tryggja okkum, at øll svara tí, sum spurt verður um.

Hóast øll hava skyldu at svara, so er tilskilað, at tað er sjálvboðið at svara spurningum, sum snúgva seg um trúgv og um tilknýti til kristnar kirkjur, fríkirkjur og samkomubólkar. Viðvíkjandi spurningum um heilsustøðuna hjá fólki, sum eisini hevur verið frammi sum ein viðkvom upplýsing, men sum øll sambært uppskotinum skulu svara, so varð hinvegin ført fram av Manntali, at einasta viðmerking frá avvarðandi hjá teimum, sum bóru brek, at spurt varð ov lítið um heilsustøðuna, tá manntal var undir royndarteljning. Hevði manntal hinvegin spurt fleiri spurningar, so høvdu hesir kunnað tryggjað eina breiðari vitan, eisini um heilsustøðuna hjá fólki, enn mann fær við fyriliggjandi spurningum. Við hesum hevur meirilutin ta fatan, at tað er ikki at ganga fólki ov nær at fara á gátt hjá fólki, og heldur ikki at spyrja um heilsustøðuna hjá fólki, sum hesi hava skyldu at svara.

Meirilutin heldur, at tað er í lagi, at Landsskjalasavnið hevur móguleika at lata almenninginum upplýsingar frá innsavningini eftir, at 80 ár eru liðin. Orsøkin til, at mælt verður til at lata upplýsingarnar í varðveitslu ístaðin fyri at beina fyri teimum, er fyri at gera tað møguligt hjá eftirkomarum okkara at fáa til vega upplýsingar, sum skulu nýtast til eitt nú gransking, til ættarskráir, til bústaðarviðurskifti og aðrar upplýsingar, sum tey tá móguliga fara at halda eru áhugaverdir at fáa til vega um sína fortíð.

Viðvíkjandi orðinum løggilding heldur meirilutin, at orðið er í so faglært í mun til ta uppgávu, sum ein teljari fær. Hinvegin er meirilutin samdur í, at teljarin skal hava eina neyðuga góðkenning frá Hagstovuni, áðrenn hesin fær til uppgávu at verða teljari.

Meirilutin setir tí fram soljóðandi

b r o y t i n g a r u p p s k o t

Orðingin "løggildir teljarar" verður allastaðni og í øllum bendingum broytt til "góðkendir teljarar" allastaðni og í øllum bendingum, har henda kemur fyri.

Soleiðis broytt tekur meirilutin undir við málinum og mælir Løgtinginum til at samtykkja uppskotið.

Minnilutin (Jørgen Niclasen og Bill Justinussen) heldur, at uppskotið er óneyðuga víðgongt í mun til rættindi hjá einstaka borgaranum. Sambært hesum lógaruppskoti skal einstaki føroyingurin upplýsa navn sítt og bústað, og síðan svara eini rúgvu av spurningum viðvíkjandi sínum heilt privatu viðurskiftum. Upplýsast skal t.d. um arbeiðsloysi, trúgv og tilknýti til kristnar kirkjur, ríkisborgaraskap, familjustøðu og um almennu heilsustøðuna og avmarking í dagligum virki, orsakað av sjúku ella breki. Kravið um júst hesar síðstnevndu upplýsingar metir minnilutin verða í stríð við ST-sáttmálan um rættindi teirra brekaðu. Í grein 22 í hesum sáttmála verður ásett, at limalondini skulu verja rættin at dylja persónligar-, heilsuligar- og endurmenningar upplýsingar hjá fólki, ið bera brek, á jøvnum føti við onnur.

Tá ið einstaki borgarin skal svara spurnarblaðnum, skulu lóggildir teljarar vegleiða hann um at svara spurningunum. Hesir teljarar hava rætt til at “koma á gátt” í húsum hjá privatum. Minnilutin skilir “koma á gátt”, sum at hesir teljarar hava rætt til at koma inn í hús hjá privatfólki. Minnilutin setir spurnartekin við, um henda áseting er í samsvari við § 72 í grundlógini, ið ásetir, at bústaðurin er friðhalgaður, og grein 8 í europeiska mannarættindasáttmálanum, ið ásetir, at einhvør hevur rætt til virðing fyri sínum privatlívi og sínum heimi. Almennir myndugleikar kunnu bert gera inntriv í henda rætt, um tað er neyðugt í einum demokratiskum samfelag. Minnilutin metir ikki, at tað er neyðugt fyri, at manntalið skal eydnast, at lóggildir teljarar fáa rætt til at koma inn í hús hjá privatum.

Um ein noktar at svara spurningum í spurnarblaðnum, kann ein verða revsaður við bót. Eisini hesa áseting heldur minnilutin vera óneyðuga víttgangandi. Minnilutin heldur ikki, at tað er neyðugt fyri at manntalið skal eydnast, at ein ger so álvarslig inntriv í privatlívið hjá einstaka borgaranum í Føroyum, at ein verður revsaður við bót, um ein av einhvørjari orsök ikki ynskir at svara einum spurningi í spurnarblaðnum. Eisini henda áseting kann verða í stríð við grein 8 í europeiska mannarættindasáttmálanum.

Tá ið nú manntalið ikki skal nýtast til annað enn til hagtøl, metir minnilutin ikki, at nyttuvirðið stendur í mát við kostnaðin av manntalinum, sum samlað kemur upp á kr. 11,5 mió, harav kr. 7,5 mió. í ár. Soleiðis, sum búskaparliga støðan er í landinum í dag, heldur minnilutin, at hesir pengar verða betur nýttir til onnur endamál.

Sambært § 6 kunnu upplýsingar, sum Hagstova Føroya fær á manntalinum, einans latast øðrum sum hagtøl, har eingin einstaklingur, býli ella húsiki kunnu kennast aftur. Sambært § 5 hava lóggildu teljararnir tagnarskyldu. Men sambært § 7, stk. 2 verða spurnarbløðini latin Landsskjalasavninum í varðveitslu. Hetta merkir, at spurnarbløðini eru almenn, tá ið 80 ár eru farin, jb. § 8 í løgtingslóg um Landsskjalasavn.

Við hesum viðmerkingum fer minnilutin at mæla Løgtinginum frá at samtykkja uppskotið.

Minnilutin (Tórbjørn Jacobsen) tekur undir við málinum og mælir Løgtinginum til at samtykkja uppskotið.

Fíggjarnevndin, 9. mai 2011

Jørgen Niclasen
formaður

Eyðgunn Samuelsen
næstformaður

Bjørn Kalsø

Magni Laksáfoss

Bill Justinussen

Tórbjørn Jacobsen

Annita á Fríðriksmørk